

Jaan Lattik

Teejuht

(mälestusteraamatust "Minu album", 1960)

"Poiss, ae poiss, kuule, poiss, kust läheb tee Karula kiriku juurde?"

Poiss kihutas südametäiega lehma kaerast välja, jäi siis äkki seisma, kuulatas natuke ja tuli aegamööda maantee poole. "Mis sa ütlit?" küsis ta ja nuuskas tagaspidi nina.

"Kust ma Karula kiriku juurde saan?"

"Kerigu manu, ka sis tuud ei tiä? Mis sa säääl äripääväl otsid? Õgas kerik kavvel ei ole. Sa läht siist õkva edesi," poiss hüppas üle kraavi teele, "sis um, näid, ääd kätt, tii veerel pedastü nuka man üts talu, sa näid küll?"

"Näen."

"Säääl um kats suurt pinni, tõni um verev, tõni um kah verev, krants kaalagõ. Nuil um nii, kas sul nuia um vai ei ole, tuu um ütškõik, nuu aukva kavvest, jalgsi inemese peräst niä tii pääle ei tule, ku vaist mõni obõsõga nellu kihutõs, sis juuskva vasta ja ajavõ nõnna küll, aga õgas sul obõst ei ole.

"Säält läht edesi, sis tule kurra kätt sepikoda vasta, ääd kätt um üts väikõni tarõkõni, null ei olõki pinni, sepäl um üts väikõni kõverite jalgugõ, tuu um kangõ kähri urgu üles otsma, tuu lüüd jalagõ maha. Sis, ku viil edesi läht, sis um ääd kätt le pistü, säält lõika nui, säärä paras: Ala-liranil um kats, mõlõmbõ musta, tõni tsipa suuremb. Mäe peremehel um kolm tükki. Õga säält nallalt läbi pāse, ku niä vaist karja man ei olõ, a ku niä kotun umma, sis piab õks nui üten olõma. Aga õgas neid pellätä ei massa, võta säärä paras kivi karmanni, nigu lähämbāle tulõvõ, nii lase kivigõ, sis um mõlõmbõ kivil takast järel, egäüts taht kivvi endāle, läävā ütstõsõgõ purõlõmõ, nika oled sa liranist müüdāgi, ja ku Alara kotsilõ saad, nu tulõvõ suure larinõgõ aia alt, nuile tõmba silmi müüdā. Ku üts um saanu, sis tõni lätt. Nu umma kange aukma. Sis ku jo Visseri kotsil oled, liranist müüdā, säääl hoia kepp kõvasti peon. Säääl um üts valge, must täht otsa iin, vereve silmä nigu soel, tu tsiga um igävini pinimait. Peremiis um tiä peräst kohtulgi ärä käünü, õga tel sõnna suust vällä ei tule, aukumisegõ ei ole tel tekugi, muidu ku kargas takast ja krauht hamba külge. Tiä um saani takast mitu suurt rätti är lahknu. Ku saad, sis tõmba telle risti üle nõnaluu.

Sis ku sa sääält müüda saad, sis läht viil ütest mäest üles, sis oledki kerigu kõrtsi man, säälsamal lähikesel um kerik kah.

Kaupmehel um küll üts suur üüpini, aga tuu ei puutu päiva kidāgi, maka poodi lävel nigu vorst, ku jalagõ tuukad, sis ürises ja lätt umma tiid ... Mis sul säääl kerigu man asja um?" küsis poiss äkki, tõmbas nina ja kergitas pükse.

"Oli vähe asja..." Ma tänasin lahke tejuhatamise eest ja hakkasin Karula kiriku poole sammuma. Tubli poiss, tore teejuht.

Kui pedastiku kohale jõudsin, kuulsin juba eemalt koerte haukumist, ma tundsin neid peaaegu häälest ära, "kaks verevāt", ega nad tee peale ei tule, hauguvad muidu eemalt. Seal sepa kohal, seal peab juba rohkem ette vaatama.

VÕRU-KEELSED SÕNAD: Kavvel - kaugel, õkva - otse, pedastü - männik, nuka - nurga, pinni - koera, verev - punane, krants - kirju nagu pärg, nellu - ülejala, nõnna - ninasse, kurra - vasakut, kähri - tuhku, urgu - auku, tsipa - veidi, kotun - kodus, purõlõmõ - kiskuma, kotsilõ - kohale, soel - hundil, iin - ees, kerigu man - kiriku juures, üüpini - öökoer.

Ma võisin ise küll olla too teejuht, kes vastas võõra mehe küsimusele, kust läheb tee Karula kiriku juurde, - sa läht siist õkva edesi.

Elupäevad olen ma rahvale ja kõigile küsijaile, kes tahavad minna kiriku sihis ja suunas, ütelnud, et sa läht siit õkva edesi. Väikesest karjasest kasvas ja võrsus - koguduse karjane. Sellejuures olen ma ka nõuandjaks olnud, kuidas tuleb elus seista ja võidelda oma töökspidamiste eest, kaitsta vaimseid varasid ja väärtusi, mis meie rahval on. Tuleb võidelda. Mina ei ole oma karjaseametist ja elukutsest mitte iialgi sedaviisi aru saanud, et ma seisan erapooletuna tee ääres, kõnniteel ja vaatan pealt, kuidas porised jalad sõtkuvad puruks kõik, mis neile ette juhtub ja tõkkeks tundub olevat - olgu see kirik, kool, olgu inimeste õnn ja vabadus. Karjane olla ei tähenda mitte seda, et kõike siluda, kõike vabandada ja heaks kiita ning visata unustuse hõlma. Unustus ei ole prügikast, kuhu kõike mustust visatakse. Karjane ei ela ainult kirikus ja kirikumõisas, ei istu üleval pilveäärel, vahtides sealt alla patusele rahvamassile. Teda tuleb otsida sealt, kus elu keeb, tormab, kus südamed valutavad. Mitte kaasalööjana ja huntidega ulujana, vaid karjasena. Mitte iialgi karjakoerana, kellele igaüks võib jalaga vastu põrandat põrutada - et kasi välja. Karjane kaupleb selle talendiga, mis Jumal temale hällis kaasa andis - isa ja ema südamevere ning õnnistusega. Ta ei tohi seda talenti tagasi viia vabandusega, et peitsin tasku või higrätirikusse - siin on sinu oma. Siis oleks ta viletsast viletsam sulane. Kui inimsoo lunastaja ütles, et tuleb elus ka lööjale teine põsk vastu seada, tahtis ta nende pildisuuruste sõnadega esile tõsta andeksandmise sügavamat sügavust. Aga kellele võis andeks anda, kellele ulatada ka teine põsk? Sellele, kes kahetseb oma süüd ja löömist. Oleks variser, see valelik ja silmakirjaori tulnud teda lööma, ta oleks juba eemalt tulijale hüüdnud - sa vihasemate madude sugu. See põlv, kes Jumalat teenib oma huultega, sellel ei ole midagi ühist tolle jumaliku karjasega, kes otsis üht kadunud lammast ja jättis üheksakümmend üheksa kõrbe. Sest too rahutu tall, kes ei olnud rahul massi eluga kõrves, oli temale südamelähedane sõber. Karjane lööb vastu igale variserile - kes üht mõtleb, teist räägib ja kolmandat teeb. See mu veendumus ja selge arusaamine karjase elu tööst ja kutsest on mind viinud võitlusrindele ja tormilistele miitingutele - meie kiriku ja meie rahva eluõiguse eest. Kes oma käsi nende kahe elupuu külge paneb, et raiume maha, teeme kahju, ajame tülli mehe mehe ja naise naise vastu, sellele löön vastu.